

เทศน์เช้า วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ เรามาวัดมาเพื่อความสงบร่มเย็น เพื่อความสุขในหัวใจนะ มาวัดใจใจ เวลาอยู่วัด ไปวัดใจ แต่เราไปวัดที่วัดเป็นวัตถุ เราไปเห็นนะ มันขึ้นตา ไปเห็นสิ่งที่เขาปลูกสร้าง สิ่งต่างๆ มันเป็นศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาวพุทธ อันนั้นมันเป็นวัฒนธรรม เห็นภาพต่างๆ แล้วมันประทับใจ

แต่ถ้าเราไปวัด เราไปวัดหัวใจของเรา ถ้าไปวัดหัวใจของเรา เราต้องรีบ เรารีบของเรา เรารีบด้วยความมีสตินะ คำว่า “รีบ” มีสติ ไม่เฉื่อยชา ความเฉื่อยชา ก็เลสมันจะครอบงำ ถ้ากิเลสครอบงำ ความเฉื่อยชา ความต่างๆ

เวลาเราเมตตาสัตว์นะ ทุกคนจะเมตตาสัตว์ ถ้าเมตตาสัตว์นะ เราจะเลี้ยงดู เราจะปกป้องดูแลสัตว์ คูตี ในปัจจุบันนี้สิ่งที่เป็นศัตรูกับสัตว์คือมนุษย์ทั้งนั้นแหละ มนุษย์ทำลายที่อยู่อาศัยของมัน มนุษย์ทำลายอาหารของมัน มนุษย์ทำทุกอย่างเลย แต่เวลาเราไปเที่ยวตามป่าเขาจะขึ้นป้ายไว้เลย ห้ามให้อาหารสัตว์ ห้ามให้อาหารสัตว์

เขาห้ามให้อาหารสัตว์ เพราะพอให้อาหารสัตว์ มันจะไม่ขวนขวาย มันจะไม่หาอยู่หากินด้วยตัวของมันเอง มันจะรออาหารจากมนุษย์ที่ไปให้มัน ถ้ารออาหารจากมนุษย์ที่ให้มัน แล้วมนุษย์ จิตใจของคนมันแตกต่างกัน ถ้าจิตใจของคนแตกต่างกัน คนที่เมตตา คนที่เขาอยากเจ้อจาน คนที่เมตตาก็อยากให้มัน คนที่เขาไม่ให้มัน เขาเห็นมันมาเขานึกว่ามันมาทำร้าย มันก็มาด้วยความเชื่อของมัน ความเข้าใจของมัน มันจะขออาหาร แต่คนกลัวเป็นภัยกับมัน คนก็ต้องฆ่ามัน คนก็ต้องทำลายมัน

เขาถึงบอกว่า ถ้าอยู่ในป่า ห้ามให้อาหารสัตว์ เพราะให้สัตว์มันดำรงชีวิตของมัน ให้มันอยู่ของมันได้ แต่มนุษย์ก็เป็นผู้ทำลาย ทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ ทำลายแหล่งอาหารของสัตว์ ทำลายทั้งนั้นแหละ มนุษย์เป็นผู้ที่ทำลาย

แล้วมนุษย์ที่มีน้ำใจ ตอนนี้มีมนุษย์ที่มีน้ำใจเขาก็ไปฟื้นฟู สัตว์ที่สูญพันธุ์แล้วเขาก็จะมา โคลนนิ่ง พยายามฟื้นฟูสัตว์นั้นมา ต้องปรับสภาพแล้วให้สัตว์นั้นมันอยู่ของมันได้ เห็นไหม คนที่จิตใจเขาสูงส่งเขาทุ่มเททั้งชีวิตของเขาเลย

แต่พวกเรา จิตใจของเรา เราบอกทำไมเขาทุ่มเทชีวิตของเขาไปในสิ่งที่ไร้สาระ ทำไมเขาไม่ทำมาหากินของเขา ทำไมเขาไม่ทำเพื่อตัวของเขา ทำไมเขาทุ่มเทชีวิตของเขาไปเพื่อสัตว์

ทั้งชีวิตของเขาทุ่มเทกันนะ คนที่จิตใจเขารัก จิตใจเขาเมตตาของเขา เขาทำของเขาได้ แล้วเขาจะดำรงชีวิตได้อย่างไรละ เขาดำรงชีวิตของเขาได้ เขาดำรงชีวิตของเขาด้วยความประหยัด ด้วยความมัธยัสถ์ของเขา ด้วยปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยของเขา เขาไม่ต้องการความร่ำรวย เขาไม่ต้องการความนับหน้าถือตาของสังคม แต่คนทำดี ดีก็คือดี ชั่วก็คือชั่ว นี่พูดถึงน้ำใจของคน

เราไปวัดไปวา ไปวัดที่เราไปเห็นภาพประทับใจต่างๆ นั่นก็เป็นเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราจะวัดใจของเรา ข้อวัตรปฏิบัติ ถ้าว่าข้อวัตรปฏิบัติ เราจะฟื้นฟู เราจะมีสติมีปัญญาของเรา ถ้ามีสติปัญญาของเรา เราเกิดปัญญาแล้วเราทำสิ่งใด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้ที่ไหน? ตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เดียวตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ์ เวลาตรัสรู้แล้วเผยแผ่ธรรมๆ มา เวลาเผยแผ่ธรรมมานะ ทุกคนปรารถนาความสุขๆ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาแสดงธรรมๆ มันแทงเข้าไปในหัวใจ ปรารถนาความสุข

เวลาภษัตรีย์ เวลาสิ่งที่เขามีความทุกข์ความยาก เห็นไหม ทิฐิพระ มานะภษัตรีย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคลียร์ปัญหาในหัวใจนั้นว่า สิ่งนั้นเวลามันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาเพราะเหตุใด เกิดขึ้นมาต้องมีที่มาที่ไป คนเรามีเวรมีกรรม สร้างกรรมกันมา ถ้ามีกรรมเก่ามา กรรมเก่า ทำสิ่งใดมันขาดตกบกพร่องไปทั้งนั้นแหละ นี่กรรมเก่า ถ้ากรรมใหม่ละ กรรมใหม่ กรรมปัจจุบันนี้ คนจะมีกรรมเก่ามา ถ้ามีกรรมดีมา กรรมดีก็ส่งเสริมมา แต่ถ้าคนส่งเสริมมา ส่งเสริมมาเกิดเป็นมนุษย์ แต่มันก็ทุกข์ๆ ยากๆ มันก็ขาดตกบกพร่องมาตลอดไป ถ้าตลอดไป ทำไมเราทำแล้วมันไม่ประสบความสำเร็จ บางคนทำไมประสบความสำเร็จ เห็นไหม มันมีที่มาที่ไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกที่มาที่ไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ปรารถนามาเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างสมบุญญานิการมมหาศาล สละชีวิต สละชีวิตนะ เวลาใน
หมู่สัตว์ สละชีวิตเพื่อปกป้องเขา เวลาเป็นหัวหน้าสัตว์ หัวหน้าต่างๆ สละมาทั้งหมด สละเพื่อ
สร้างอำนาจวาสนาบารมีธรรม แล้วเวลาเราเกิดมาในชาติปัจจุบันนี้เราก็มามองอย่างนี้ มองคนที่
เขาอุทิศชีวิตของเขาเพื่อคุ้มครองสัตว์ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เขาสละชีวิตของเขาทำไม

ถ้าเขาสละชีวิตของเขา คนที่ดีเขาก็สละชีวิตของเขาตามความเป็นจริงของเขา คนที่เห็น
คนอื่นทำความดีก็จะทำตามบ้าง ทำตามบ้างก็มีผลประโยชน์ทับซ้อน มันทำให้เราเชื่อถือใคร
ไม่ได้เลย ถ้าเราอยากทำคุณงามความดีเหมือนกันใช่ไหม แต่เราก็ทำคุณงามความดีไปแล้ว ความ
ดีจะเป็นความดีจริงหรือเปล่า ความดีอย่างนั้น เราอยู่ในสังคม สังคมก็เป็นแบบนั้น ถ้าสังคมเป็น
แบบนั้น

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน กรรมเก่า-กรรมใหม่ เราเกิดมา สภาวะกรรม
เราเกิดมาในสังคมแบบนี้ สังคมแบบนี้ถ้าเราเกิดมาเจอคนดี เจอหัวหน้าที่ดี เราเจอหัวหน้าที่ดี
เจอสังคมที่ดี เราก็มีความร่มเย็นเป็นสุข ถ้าเราเกิดมาในสังคมที่มีแต่การเอารัดเอาเปรียบกัน เราก้
มีความทุกข์ เห็นไหม นี่ผลของวิญญูๆ การสร้างบุญกุศลของเรา ถ้าสร้างบุญกุศลมา ที่มาที่
ไปจากกรรมเก่า-กรรมใหม่ หนึ่ง ที่มาที่ไปจากทฤษฎีมานะของเรา เราเกิดมาแล้วเราว่าเรามี
ความคิดที่ถูกต้อง เรามีความคิดดีงาม

มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด มรรคหยาบก็คือความคิดของเรา เราคิดว่ามันเลอเลิศ แต่
เวลาเรามีประสบการณ์ชีวิต ความคิดของเรามันหญาปากคอก คือว่ามันเด็กน้อย มันทารกมาก
ความคิดของมัน ความคิดของคนมันพัฒนาไปมากกว่านี้

คูลี เวลาบริษัทที่ปรึกษา เขามีข้อมูลของเขามหาศาลเลย คนจะมาลงทุนเขาไปที่บริษัท
นั้น เขาจะเอาข้อมูลจากที่นั่นมาเป็นประโยชน์ ใ้เรา เราใช้ปัญญาของเราเราว่าเราไบรต์มากเลย
นะ เราว่าเราเก่งมากเลย แต่เราไม่มีวิชาชีพแบบนั้น เราจะเข้าข้อมูลที่ลึกซึ่งอย่างนั้นไม่ได้ ปัญญา
ที่ว่าเราพัฒนาไปแล้วมันจะรู้ของมันไป นี่พูดถึงปัญญาทางโลกนะ แล้วปัญญาทางโลกมันมา
จากไหนล่ะ? มันมาจากฐิติจิต

คนเรา สัตว์ก็มีความคิดนะ มนุษย์ก็มีความคิด สิ่งที่เป็นแร่ธาตุมันไม่มีความคิด เพราะมัน
ไม่มีหัวใจ ถ้ามีหัวใจ มันมีความคิด ความคิดเกิดจากใจ ความคิดเกิดจากจิต แล้วเวลาความคิดที่

เกิดขึ้นมา ความคิดที่เกิดจากจิต จิต คนที่เวียนว่ายตายเกิด เพราะอะไรล่ะ เพราะมีความไม่รู้รู้จักตัวเอง อวิชชาคือความไม่รู้รู้จักตัวเอง เพราะไม่รู้รู้จักตัวเองถึงได้เวียนว่ายตายเกิด เพราะมันเวียนไปไง

ถ้าเรามาวัดมา เรามีข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรคืออะไร? ข้อวัตรคือการกระทำมันมีสติอยู่กับข้อวัตรนั้นแหละ เราทำอะไรมีสติแบบนั้น แล้วเราจะพัฒนาของเราขึ้นไป เราเมตตาสัตว์ เราถือยากปกป้องดูแลของมันไป เวลาสัตว์มันเจริญขึ้นมา สัตว์ที่มันจะเป็นสัตว์ป่า ห้ามให้อาหารสัตว์ ถ้าให้มันแล้วมันจะไม่พึ่งพาตัวมันเอง ถ้าให้มันแล้วมันจะไม่พัฒนาตัวมันเอง มันจะดำรงชีวิตของมันไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราไปวัดไปวา เราก็มีข้อวัตรปฏิบัติของเรา ข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมาก็คือเพื่อมีสติมีปัญหา ถ้ามีปัญหาขึ้นมา ถ้าเรามีสติมากขึ้น จากข้อวัตรปฏิบัติมันจะเข้าไปสู่ตัวตนเหตุการณ์กระทำ คือตัวตนเหตุของความคิด ถ้ามีต้นเหตุของความคิด เรามีสติปัญญาของเรา เพราะอะไร เพราะมันต้องมีสภาวะแวดล้อมที่ดี สภาวะแวดล้อมที่ดีคือมันได้ใช้สติปัญญามา เราได้สร้างบุญกุศลของเรามา มันมีบารมีมา มันพึ่งเหตุพึ่งผลขึ้นมา มันพัฒนาขึ้นมา

เวลามันจะเริ่มหัดภาวนาแล้ว เอ้! ถ้าเราทำบุญกุศล ทำบุญกุศลมันก็เข้มขึ้นนะ ทำบ่อยครั้งเข้าๆ สร้างอำนาจสมาธิบารมี แล้วมันจะมีอะไรมากไปกว่านี้ล่ะ ถ้ามีมากกว่านี้ เราเริ่มกำหนดพุทโธแล้ว เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิแล้ว เราจะปฏิบัติแล้ว เราจะหาจิตใจของเราแล้ว ถ้าเราหาจิตใจของเรา ถ้าจิตมันสงบเข้ามามันมหัสจรรย์แล้ว มหัสจรรย์เห็นใหม่

ที่ว่าเรามีความคิด เรามีปัญญาๆ...มันปัญญาโลกๆ ทั้งนั้นแหละ มันปัญญาโลกๆ แต่ถ้ามันสงบเข้ามา มันสงบเข้ามา สงบอันนี้ต้องใช้ปัญญานะ ถ้าเราไม่ใช้ปัญญาขึ้นมา เราทำบุญกุศลเราทำแล้วเรามีเหตุผลอะไรถึงทำบุญ เรามีเหตุผลอะไร ทำไมเราต้องทำบุญด้วยล่ะ

อ้าว! เราทำบุญเพราะอะไร เพราะสังคมจะอยู่ร่มเย็นเป็นสุขก็ด้วยคนที่เสียสละ คนที่มีหัวใจที่เป็นธรรม หัวใจที่เปิดกว้าง หัวใจที่ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน แล้วถ้าไม่เอารัดเอาเปรียบกัน จะทำอะไรให้มันเพิ่มขึ้นไป เห็นไหม มันเป็นเรื่องแสดงของน้ำใจ เราก็เสียสละทาน เสียสละทาน เสียสละอย่างไร

เสียดละภิกษุ ภิกษุผู้ประพฤติพรหมจรรย์ พอพรหมจรรย์ขึ้นมา เลี้ยงชีพ เราเสียดละไป เป็นบุญกุศลของเรา เนื่อนาบุญของโลกันนะ เราหว่านพืชของเราไป หว่านแล้วไปไหนล่ะ ภิกษุก็ ดำรงชีวิตเหมือนเรานี้แหละ ภิกษุก็ฉันเพื่อดำรงชีวิต ที่เหลือแล้วเราก็กินงานชีวิตของเรา เราก็กิน ไปด้วยร่วมกัน

ถ้าจิตใจมันเป็นธรรม จิตใจมันเสียดละทานเพื่อจิตใจมันเปิด ถ้าจิตใจมันเปิด ถ้ามันจะ ภาวนามันจะทำแล้ว ถ้าจิตใจมันไม่เปิด จะภาวนา เรานะ เราเสียดผ้าก็ไม่ได้ซัก ทุกอย่างมันก็มีแต่ ความเศร้าหมอง แล้วเราก็บอกว่าเราสบายๆ มันจะจริงไหม ถ้าเราซักเสียดซักผ้าของเรา เราก็กินทุก อย่างเรียบร้อยแล้ว เราทำสิ่งใดเสร็จแล้วมันสบายจริงไหม? จริง

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจมันมีสภาวะแวดล้อมที่ดี มันจะได้เริ่มภาวนา มันจะภาวนา มันจะ เป็นสัมมาสมาธิใจ มันจะเข้าไปสู่รัฐติจิต ถ้าเข้าไปสู่รัฐติจิต เห็นไหม เวลาทำความสงบก็ต้องใช้ ปัญญา แต่ปัญญาอย่างนี้เขาเรียกปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอย่างนี้เขาเรียกโลกียปัญญา ปัญญา สามัญญ์สำนึกของมนุษย์ มนุษย์ที่มีปัญญาๆ ปัญญาที่มันส่งออก ปัญญาที่กว้านเอาผลประโยชน์มา เพื่อเป็นของเรา แต่เวลาเราจะเอาความจริงขึ้นมา เราจะเอาความจริงของเรา เราต้องมีสติปัญญา รื้อค้นใจของเรา แล้วใจของเรามันเป็นนามธรรม ใจของเรามันอยู่ที่ไหนล่ะ

ใจของเรามันไปเกาะเกี่ยวยึดทุกอย่างหมดเลย ยึดทุกอย่าง สมบัติเป็นของเรา สังคมเป็น ของเรา เราต้องเซ็ดหน้าชูตา มันไปส่งออกหมดเลย ถ้าเรามีสติปัญญา มันย้อนกลับ พุทโธๆ มัน ปล่อยวางพวกนั้นเข้ามา ถ้าปล่อยวางเข้ามามันจะเป็นตัวของมัน

จากข้อวัตร ข้อวัตรนี้สำคัญ ข้อวัตรมันเป็นการฝึกให้จิตใจมันเปิดกว้าง จิตใจมันเปิด กว้างขึ้นมา มันยอมรับเหตุผลขึ้นมา มันเริ่มปล่อยวางได้ ถ้ามันไม่ยอมรับเหตุผล มันยึดไว้แล้ว มันบอกปล่อยวางนะ “ของนั้นว่างๆ ของนั้น” มันยึดของมันว่ามันปล่อยวาง มันละเมอ มันเพื่อ เจื่อ มันบอกมันปล่อยวาง มันคิดให้ว่างใจ มันตระหนี่ถี่เหนียว มันคิดให้ว่างโดยความเข้าใจผิด ของมัน โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

แต่ถ้าเราพุทโธๆ ถ้าย้อนกลับมาที่มันสงบ พอมันสงบเข้ามา เวลามันฝึกหัดใช้ปัญญานะ ปัญญาเกิดจากการภาวนามยปัญญา มันมหัศจรรย์นะ เวลาเขาทำบุญกุศลกัน เขาสร้างถาวรวัตถุ เขาสร้างธรรมจักร เขาสร้างต่างๆ นี้เราสร้างถาวรวัตถุให้เป็นสมมุติ เป็นเครื่องหมายบอก แต่ เวลาจักรมันเคลื่อน เวลาเกิดภาวนามยปัญญา จักรมันเคลื่อน คุณิ เครื่องยนต์กลไกอะไรก็แล้วแต่

ถ้าสนิมมันเกาะ มันเปิดไม่ออก มันถอดไม่ได้ มันถอดไม่ได้หรือ สนิมมันจับแน่นเลย แต่ถ้าเวลาเราพยายามใช้สารน้ำยากัด เราพยายามจะดูแลของเรา ถ้ามันถอดออกได้ มันมหัศจรรย์นะ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปัญญามันเคลื่อนไหว จักรมันเคลื่อนไหว ถ้าจักรมันเคลื่อนไหว ธรรมจักร จักรนี้มันจะบดบี้ทำลายความเศร้าหมอง ทำลายความตึงเครียดในหัวใจ มันคลายตัวออก นี่ธรรมจักรที่มันเกิดขึ้น เราเห็นสภาวะแบบนั้นมันจะตื่นเต้นมาก แต่พูดอย่างนี้ปีบมันก็เป็นวัตถุอีกแหละ เปรียบเทียบอีกแล้ว เปรียบเทียบเราก็คิดเลยนะ อ้อ! นี้อุดที่มันโดนสนิมมันเป็นอย่างนั้นเนาะ เวลาคลายออก มันคลายออก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดบอกวิธีการๆ ทั้งนั้นแหละ ไม่ได้บอกถึงผล เห็นไหม เวลาปัญญามันเกิด ที่ว่ามีปัญญาๆ อันนั้นไง สิ่งที่ว่าเราค้นหาๆ ภาวนามยปัญญาไม่มีใครเคยเห็น แล้วไม่มีใครเคยพิสูจน์ได้ ถ้าคนจะเห็น คนจะพิสูจน์ได้ อย่างน้อยต้องเป็นอริยบุคคลขึ้นไป เพราะมันเป็นความจริง เพราะมันเกิดจากเหตุจากผลไง

คูลี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เทศนาว่าการ คนทุกซัคนยาก ผ่านคลายความทุกข์ของเขาในใจของเขาด้วยเหตุด้วยผลที่มันเข้าไปในหัวใจอันนั้น หัวใจอันนั้นด้วยกรรมเก่า-กรรมใหม่ ด้วยพฤติกรรม ด้วยทิวภูมิณะ ได้คลายตัวออกไ้ แต่มันคลายตัวออกอย่างนี้มันชำระกิเลสไม่ได้หรือ

แต่ถ้ามันมีความสงบเข้าไป แล้วมันภาวนามยปัญญาขึ้นมา อันนี้มันมหัศจรรย์ อันนี้มันเป็นความเห็น แล้วมันเกิดมาจากไหนล่ะ? เกิดมาจากหัวใจของจิตดวงนั้น เกิดจากภวาสวะ เกิดจากภพนั้น มันถึงไปแก้ไขภพนั้นได้ มันถึงแก้ไขจิตดวงนั้นได้ เพราะจิตดวงนั้นมันมีอวิชชา มีความไม่รู้ มันถึงเวียนว่ายตายเกิดของมันอยู่อย่างนี้ไง แล้วถ้าเกิดปัญญามันเข้าไปเปิดความสว่างอันนั้น เปิดหัวใจอันนั้น เพราะมันต้องเกิดจากจิตดวงนั้น

แล้วสมาธิ สมาธิในตำรับตำราที่เป็นชื่อของมัน เวลาครูบาอาจารย์เทศน์ท่านก็บอกเป็นวิธีการ ถ้ามันเกิดขึ้นมา สมาธิก็คือสมาธิในใจของเรา แล้วเป็นสมาธิจริงๆ แล้วมันสุขจริงๆ รสในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดชนะรสของธรรม รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง รสของธรรมๆ รสของสมาธิธรรม แล้วถ้าเกิดปัญญามันมหัศจรรย์ เพราะความมหัศจรรย์อันนั้นมันถึงเกิดออกจลศรัทธา ศรัทธาที่มั่นคง ศรัทธาที่เป็นศรัทธาแท้ ศรัทธาที่เป็นความจริงอันนั้น เพราะศรัทธาความจริงอันนั้นมันถึงได้ทำความจริงอันนั้นขึ้นมา ถ้าความจริงอันนั้นขึ้นมา พัฒนาขึ้นมา

เราถึงบอกว่า สิ่งที่เราสู้ทางโลกเขาเรียกโลกียปัญญา ไม่ปฏิเสธในการศึกษา ไม่ปฏิเสธการค้นคว้า เพราะว่าโลกมันจะเจริญได้ จะเจริญด้วยปัญญา แต่ปัญญาของโลกมีมากขนาดไหน มันก็เกิดทิฏฐิมานะกับใจดวงนั้น มีมากขนาดไหน ทิฏฐิมานะดวงนั้นมันก็ยังเข้มแข็งนัก แต่ถ้าของเรา เราสู้ตัวของเรา ความรู้อันนั้นเรารู้จริงๆ เราก็วางไว้ เราจะเอาความรู้ที่เป็นประโยชน์กับหัวใจของเรา ถ้าประโยชน์กับหัวใจของเรา เราหักภาวนาของเรา ให้มันเกิดขึ้นมาตามความเป็นจริงของเรา

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสาธุจริงๆ นะ สัจธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุ! ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพวกเรากระเสือกกระสนมากันไม่ได้หรอก สัจธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไปศึกษามาๆ ก็ศึกษามาทางโลก ศึกษาทางวิชาการ เราศึกษามากขนาดไหน เรามีปัญญามากขนาดไหน นี่ปัญญาไปศึกษาของเขา ส่งออกหมดแหละ มันไม่ทวนกระแส กลับไปที่ปัญญาของเราเอง มันไม่ทวนกระแสกลับไปที่จิต

แล้วเวลาจิตที่ว่าจักรมันเคลื่อน นั่นล่ะๆ อันนี้ล่ะที่เราแสวงหา ที่เรากำลังอยู่นี้ แล้วถ้ามันเคลื่อนขึ้นมา เห็นใหม่ ความมหัศจรรย์อันนี้มันเกิดมากับเรา แล้วความมหัศจรรย์อันนี้ เวลา มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ อรหัตตมรรคทำไมอรหัตตผล มันเป็นระหว่างที่มันมีการกระทำ แล้วเวลามันจบสิ้นไปแล้วมันจบของมัน ถ้าจบของมันแล้ว จบโดยเหตุโดยผล จบโดยปัจจัยจัดตั้ง จบโดยสันทิฏฐิโก จบโดยความรู้แจ้ง มันไม่ได้จบโดยเราคิดเองเออเอง ศึกษาแล้วให้มันจบใจ ถ้าศึกษาให้มันจบ มันคิดของมันไป

นี่พูดถึงความเมตตาของครูบาอาจารย์นะ เราเมตตา เห็นสัตว์ เราก็อยากดูแลมัน อยากเลี้ยงมัน แต่เวลาถ้ามันเป็นสัตว์ป่า มันจะดำรงชีวิตของมัน เขาห้ามเลย ห้ามเพราะอะไร เพราะมันเป็นสัตว์ป่า สัตว์ป่ามันอยู่ป่าของมัน มันดำรงเผ่าพันธุ์ของมัน มันไม่สูญพันธุ์นะ เราเอามาเลี้ยง เอามาต่างๆ เราเอามาเลี้ยงเพื่อประโยชน์กับเราไง เราเมตตาเพื่อความสุข เพื่อแก้ความเหงา ความหงอยของเราไง แต่สัตว์มันล่ะ สัตว์มันดำรงชีวิตตามเผ่าพันธุ์ของมัน

นี่พูดถึงว่าวิวัฒนาการ พัฒนาการของความเมตตา คนที่มีเมตตา เมตตาอย่างไร เมตตาเพื่อให้เขาขึ้นอยู่กับ เมตตาให้เขาเติบโตขึ้นมาได้ กับเมตตาที่ให้ไปเขาๆ ให้เขาจนเขาทำอะไรไม่ได้เลยหรือ ให้เขาจนต้องอาศัยเราอย่างนั้นเขิวหรือ

นี่ก็เหมือนกัน แล้วหัวใจเราละ หัวใจเรา เราเมตตาหัวใจของเราใหม่ เราทำบุญกุศลนี้เป็น อามิส เพราะมันมีเนื่อนาบุญ เราก็หว่านพืชหวังผลของเรา แต่ถ้าเวลาเราปฏิบัติละ ปฏิบัติ เราต้อง นั่งเอง เราต้องพยายามทำของเราเอง สิ่งนี้เป็นอริยทรัพย์ สิ่งนี้เป็นสัจจะความจริง

ทำบุญก็เพื่อบุญกุศล บุญมันได้อยู่แล้ว ความสบายใจของเรา เริ่มต้นก็ความสุขของเรา ตามความเป็นจริง แล้วบุญกุศลมันจะส่งเสริม ตกทุกข์ได้ยากต่างๆ จะมีคนคอยช่วยเหลือเงื้อมมือ ขึ้นมา เพราะอำนาจวาสนาบารมีมันเป็นไป สิ่งนี้มันเป็นอามิส มันเป็นผลของวิญญู แต่ถ้าเราจะ เอาความจริงๆ เราต้องปฏิบัติของเรา ทำความจริงของเราเพื่อให้ประโยชน์กับเรา

เมตตาสัตว์ ต้องเมตตาเราด้วย จะเมตตาเขา เมตตาหัวใจของเรา เมตตาเรา อดุดา หิ อดุด โน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเอาหัวใจของตนพันแล้ว เราจะชี้หน้า เราจะบอกใคร มันเป็น ประโยชน์ทั้งนั้นแหละ แต่ขณะที่ปฏิบัติ เอาตัวเองให้ได้ก่อน

สภาวะแวดล้อม สังคมมันมีอย่างนั้น เสียงกระทบกระทั่งต่างๆ วางไว้ เราไม่เอามาใส่ใจ อย่าไปใส่ใจกับเรื่องเล็กๆ น้อย ถ้าสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ไม่ใส่ใจแล้ว เราพยายามภาวนาของเรา เอาตัว ของเราให้ได้ แต่จิตนี้มันมหัศจรรย์ มันแปลก ใจเล็กๆ น้อยๆ มันชอบ ใจเรื่องสาระที่จะเอา ความจริงของเรา ภาวนา มันกลับไม่ชอบ ภาวนาดีๆ อะไรกระทบหน่อยมันไปเลยนะ ออกหมด มันจะไปอยู่แล้ว มันพาล มันจะออกอยู่แล้ว ใจเล็กๆ น้อยๆ กระทบ มันไปเลย

ฉะนั้น ของเล็กๆ น้อยๆ วางไว้ เราเอาสาระ เอาแก่นสารของเรา เอาชีวิตของเรา เอาอันนี้ เป็นสัจจะ เป็นความจริง ปฏิบัติเพื่อเรา ให้เป็นผลประโยชน์ของเรา เอวัง